

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΙΖ'

Συνδρομή ἑτησια: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶνε ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπι τῆς λειψ. Πανεπιστημίου 89.

20 Μαῦου 1884

Ο ΔΥΣΜΟΡΦΟΣ ΜΟΥΣΙΚΟΣ

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Α'.

Πρὸ τεσσάρων ἢ πέντε ἐτῶν ἐφιλοξενούμην, ἐν μιᾷ τῶν ὠραιότερων δυτικῶν πόλεων μας, ὑπὸ τοῦ φίλου μου Παύλου Σαβαρύ, διακεκριμένου μουσικοῦ καίτοι ἀπλῶς ἑραστοῦ τῆς τέχνης ὄντινα ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην ἢ Μουσικὴ Ἐταιρεία τῆς πόλεως ἐκείνης ἐξελέξατο πρόεδρόν της. Ἦτο Ὀκτώβριος, ἀλλ' ὁ καιρὸς γλυκὺς εἰσέτι, καὶ ἐπειδὴ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτο Κυριακὴ, παρὰ τὸ μελαγχολικὸν ὀλίγον τοῦ οὐρανοῦ πολλοὶ συνωθοῦντο ἐπὶ τοῦ κυριωτέρου βουλευθάρτου τῆς Α. . . Καὶ ἐγὼ ἐπίσης περιεφερόμην μετὰ τοῦ ξενίζοντός με. Ἐπηγαίνοντο ἀναπνέοντες εὐφροσύνης τὸν εἰσέτι χλιαρὸν ἀέρα τῶν πρώτων φθινοπωρινῶν ἡμερῶν, ἐν ᾧ ἄνωθεν τῶν κεφαλῶν μας οἱ δημόσιοι πλάτανοι καὶ αἱ φιλύραι, κινούμεναι ὑπὸ ἀνεπαισθήτου αὔρας, ἄφινον θλιβερῶς νὰ πίπτωσι τὰ ξηρὰ καὶ κίτρινα φύλλα των.

Περιεφερον ἀδιαφόρως τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ πλήθους. Αἴφνης οἱ μᾶλλον μεμακρυσμένοι ὄμιλοι παρεμέρισαν καὶ ἕκαμαν τόπον εἰς ὑπερμέγεθές τι ὄν, ὅπερ προὔχρει βραδείως καὶ βαρέως. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἐνόησα ὅτι ἐβλεπον. Ὁμοιάζε πρὸς ἄνθρωπον. Καὶ ὄντως τοιοῦτος ἦτο, ἀλλὰ σπανίως εἶδον ἀσχημότερον, οὐδέποτε τερατωδέστερον τούτου. Φαντασθῆτε κολοσσαῖον σῶμα, ὑπὸ τὸ φορτίον τοῦ ὁποίου δύο ἀνάλογοι κνήμαι ἐφαίνοντο καμπτόμεναι, βραχίονας ὡσεὶ κεκμηκότας ἐκ τοῦ πάχους, κινουμένους βαρέως ἐκατέρωθεν, κεφαλὴν συνδεομένην μὲ τοὺς ὤμους διὰ παχέος ἰνίου, παρουσιάζουσιν πλατὺ πρόσωπον ὅπερ ἔληγεν εἰς πλατύτατον πηγούνιον. Ἐν τῷ μέσῳ ῥίνα παχειὰ καὶ κοντὴν, ἀλλ' ἄνευ ὠρισμένου σχήματος, μύστακα πυρρὸν, ὑπέρμετρον καὶ καλύπτοντα ἐρυθρὰ καὶ φουσκωμένα χεῖλη, ὀφθαλμοὺς κοίλους, παλαιότητας ἐπιπόνως κατὰ τῆς βαρύτητος τῶν βλεφάρων, τέλος κόμην χρώματος ῥυπαροῦ ἐρυθροῦ, κρυπτομένην ἐν μέρει ὑπὸ τὸν πῆλον, πίπτουσαν ὀπισθεν εἰς ἀρκούντως μακροὺς βοστρύχους, μᾶλλον στιλπνοὺς παρὰ μεταξώδεις, ὧν ἡ ἀκουσία φιλαρέσκεια ἐσχημάτιζε μὲ τὸ ἐπί-

λοιπον τοῦ ἀτόμου κωμικὴν καὶ θλιβερὰν ἀντίθεσιν· ῥίψατε ἐπὶ τοῦ ἀλλοκότου τούτου προσώπου χρῶμα βαθείας καὶ ἀποπληκτικῆς ἐρυθρότητος, καλύψατε τὸν ἄμορφον σχεδὸν αὐτὸν ὄγκον δι' εὐρυχώρου ἀθλίας ἐπιγονατίδος, δι' ὑπερμέτρου πῆλου, ἐφθαρμένου ἐκ τῆς χρήσεως, ἐντυπώσατέ τῷ τέλος τὰς ἄνευ χάριτος κινήσεις παχυδέρου βαδίζοντος, καὶ δύνασθε νὰ λάβητε ἰδέαν τινὰ τοῦ περιπατοῦντος φαινομένου τούτου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐρυθρὰ πολυσαρκία θὰ προὔκαλει τὴν γραφίδα τοῦ Ῥούβενς.

Θὰ ἐνοήσητε ἐπίσης, ἐνοεῖται, τὴν ἐκπληξὴν ἣτις τὸν συνώδευεν. Ἄπαντες τὸν παρετήρουν, καὶ μόλις παρήρχετο, αἱ κεφαλαὶ ἐστρέφοντο διὰ νὰ τὸν ἐξετάσωσιν εἰσέτι, ἀκίνητοι καὶ οἰονεὶ ἀπολελιθώμεναι. Πλείστοι παρετήρουν, εἴτα προὔχρουν. Ἄλλ' αἱ γυναῖκες, ἦττον διακριτικαὶ ἢ ἦττον κύριαι τοῦ ἑαυτοῦ των, σπανίως ἐκρυπτον τὴν ἐντύπωσιν των, ἔνιαι μάλιστα τὸν ἐχλεύαζον ὑψηλοφώνως, ἄλλαι ἐμειδίον καὶ ἐκρυφομίλου. Ἄλλαι σκληρότεροι παρετήρουν τὸν δύστηνον μετὰ βαθέος οἴκτου.

Οὐδὲν ἐφαίνετο συγκινῶν αὐτόν. Ἠσύχως, μὲ τὸ βαρὺ βῆμά του, προὔχρει ἀδιαφορῶς, κατὰ τὸ φαινόμενον, εἰς τὴν γενικὴν ἐκείνην περιεργίαν ἣν ἀναμφιβόλως εἶχε συνεηθῆ. Τὰ ζεαθὰ καὶ ῥοδόχροα παιδία, ἅτινα ἔπαιζον κατὰ τὴν διάβασίν του, τὸν ἐδείκνυον ἀφελῶς πρὸς ἄλληλα διὰ τοῦ δακτύλου καὶ μὲ τὸν φόβον ἐκείνου ὃν μᾶς ἐμπνέει κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐκείνην πᾶν τὸ ἀλλόκοτον καὶ τὸ τερατωδες, ἐγγέλων ὅτε τὸν συνήντων διὰ δειλοῦ καὶ ἀβεβαίου ὕφους, ἀνοίγοντα τοὺς ἐκτεπληγμένους μεγάλους ὀφθαλμούς των ὡς εἰς ἀπροσδόκητον θεῶν προσωπίδος ἢ τινος ἄλλου παραξένου.

Ἐν τούτοις ἐκεῖνος ἐβάδιζε πάντοτε, προσποιούμενος ὅτι οὐδὲν βλέπει, ὅτι οὐδὲν ἀκούει. Μόλις ὀλίγα βήματα ἀπέιχεν ἀφ' ἡμῶν, ὅτε πενταετῆς ἢ ἑξαετῆς παιδικὴ ὀλίγου δεῖν, ἐν ᾧ ἔπρεχεν, ἐν τῇ ζέσει τοῦ παιγνιδίου, προσέκρουσεν εἰς τὰς ὑπερμεγέθεις κνήμας του. Ὑψωσεν αἴφνης τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τὸν παρετήρησε. Γνωστὸν ὁποῖαν ζωηρὰν ἀντιπάθειαν αἰσθάνεται ἡ παιδικὴ ἡλικία διὰ πᾶσαν φυσικὴν δυσμορφίαν καὶ μεθ' ὁποίας σκληρᾶς εἰλικρινείας τὴν δεῖκνύει. Ἡ παιδικὴ ὀπισθοδρόμησεν, ἔτρεξε νὰ βυθισθῇ

εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μητρὸς τῆς, ἐκεῖ δέ, πτήσουςα καὶ ῥίπτουςα ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς ἔντρομον σχεδὸν βλέμμα: «ὦ! μαμά, ἀνέκραξε, κύτταξε, κύτταξε τί ἄσχημος ποῦ εἶνε!»

Καίτοι λίαν προσεπάθησεν, ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἠναγκάσθη τὴν φορὰν ταύτην νὰ ἴδῃ καὶ ν' ἀκούσῃ, ἡ δὲ πυκνὴ καὶ βαρεῖα προσωπίς ἦτις τῷ ἐχρησίμευεν ὡς πρόσωπον ἐνεψυχώθη αἴφνης ἐν εἶδει προσκαίρου συστολῆς. Προφανῶς ἤθελε νὰ μειδιάσῃ. Ἄλλ' ἐμάντευσα ὑπὸ τὸν ἀμφίβολον ἐκεῖνον μορφασμὸν, ἐν τῇ λάμπει, ἣτις ταύτοχρόνως διεπέρασε τὸ κυανοῦν καὶ ἀόριστον βλέμμα του, κάτι τι τὸ τόσῳ βαθέως θλιβερόν, τὸ τόσῳ θανασίμως ὀδυνηρόν, ὥστε ἡ καρδία μου συνεσφίχθη. Διήλθομεν πλησίον του. Ὁ φίλος μου δι' ἀπλοῦ καὶ εὐμενοῦς ὕφους, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐπιδείξεως οἴκτου ἢ καὶ συμπαθείας, ἐξέβαλε τὸν πῖλόν του καὶ ὑψηλοφώνως σχεδὸν καὶ δι' οἰκείου ὕφους τὸν ἐκαλημέρισεν. Ἄλλὰ τὸν προέλαβεν ὁ παράδοξος διαβάτης, ὅστις ἅμα τὸν εἶδεν εὐθὺς ἀπεκαλύφθη, καί, ὡς εἰς θεῶν φιλικῶν προσώπου, ἡ πρὸ ὀλίγον τόσῳ θλιβερὰ ἐκφρασίς τῆς φυσιογνωμίας του ἐφωτίσθη ὑπὸ ἀνταυγείας χαροποιᾶς ἐκπλήξεως.

Φυσικῶς μὲν μόλις παρήλθομεν αὐτὸν βροχηδὸν ἐπέπεσαν αἱ ἐρωτήσεις μου. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔλαβον ἐνδιαφέρον διὰ τὸν ὑψηλὸν ἐκεῖνον μελαγχολικὸν Σειληνόν. Τίς ἦτο; πόθεν ἤρχετο; τί ἐπάγγελμα μετήρχετο; ποῖαι ἰδιαιτέραι περιστάσεις τὸν ἐσχέτισαν μὲ τὸν φίλον μου Παῦλον.

Ἐγνωμάζετο Φαβρώλ. Ἄγνωστον ποῦ γεννηθεῖς, πιθανῶς ἐν τινὶ ἀνατολικῇ τῆς Γαλλίας ἐπαρχίᾳ, καθὼς συνέπερανον ἐκ τοῦ ἄλσατικοῦ τόνου τῆς ὀμιλίας του, ἐφάνη, δύο ἢ τρία ἔτη πρότερον, καταβαίνων κατάμονος εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Α. . . , φέρων ἄσκηον τινὰ καὶ μέγα τετράρχορον. Ἐένος καὶ ἄγνωστος εἰς ἅπασαν τὴν πόλιν, τί ἤρχετο νὰ ζητήσῃ ἐκεῖ ὁ ἀτυχῆς μετανάστης; Ἀναμφιβόλως ἐπιεικεστέραν τύχην, πόρου οὐς ἀλλαχοῦ δὲν ἐδυνήθη νὰ εὕρῃ, τὰ μέσα τοῦ ζῆν, ἂν οὐχὶ τοῦ πλουτήσαι. Τῷ ὀμίλησαν ἴσως περὶ τῆς Α. . . ὡς περὶ πόλεως πλουσίας, γενναϊοδώρου, φιλοξένου πρὸ πάντων εἰς τὴν μουσικὴν. Ἦρχετο, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, νὰ δοκιμάσῃ τὸ ὕστατον τὴν τύχην, νὰ συγκροτήσῃ πρὸς τὴν ἐγκατάλειψιν καὶ τὴν ἀθλιότητα πάλιν, πάλιν ἀπέλιπιδά, καθ' ἣν ἀποθνήσκουσιν ἐὰν δὲν θριαμβεύσωσι.

Μόλις ἀφίκετο, ὁ Φαβρώλ ἀνήγγειλε διὰ τῶν ἐφημερίδων ὅτι ἐδίδασκε κλειδοκῦμβαλον καὶ τετράρχορον. Ἐκόλλησε δὲ τὴν ἐπιγραφὴν του ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ μετρίου δωματίου του. Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς οἰκίας ἐν ἣ κατώκει ἔβλεπέ τις, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, νὰ λάμπῃ ὠραία χαλκίνη, ὡσείδης καὶ λίαν καινουργῆς πλάξ, ἔνθα τὸ ὄνομά του καὶ οἱ τίτλοι του, μὲ κεφαλαῖα γράμ-

ματα, ἀπηύθυνον τοῖς διαβάταις ἐλκυστικὴν πρόσκλησιν. Ματαῖα μεγαλοπρέπεια προσκλήσεως! Μετ' οὐ πολὺ αἱ ἐφημερίδες ἐσιώπησαν, ἡ ἐπιγραφὴ ἀπώλεσε τὴν ἄσπιλον λευκότητά της, ἡ πλάξ τὴν μαγικὴν λάμπιν της, καὶ οἱ μαθηταὶ οὐδὲν ἤλθον. Ὁ Φαβρώλ κατεβίβασε τὴν τιμὴν τῶν μαθημάτων του. Πλεῖστοι τῶν συναγωνιζομένων του ἀπῆλθον πέντε καὶ πλέον φράγκα τὴν ὥραν, αὐτὸς ἐζήτησε τρία, ὕστερον δύο καὶ πεντήκοντα λεπτά, καὶ τέλος δύο. Γονεῖς τινες, δελεασθέντες, εὐτυχεῖς δὲ λογιζόμενοι μὲ τόσον μικρὰν τιμὴν νὰ τέρωσι τὰ τέκνα των δι' ὀλίγης μουσικῆς, ἀπεφάσισαν νὰ υπάγωσιν ὅπως τὸν εὕρωσιν. Οἱ πλεῖστοι ὅμως μόλις τὸν εἶδον καὶ ἀνεχώρησαν χωρὶς νὰ ἐπανεέλθωσι πλέον. Ὁ ταλαίπωρος ἀμηχανῶν, κατεβίβασε τὰς ἀξιώσεις του, ἐγένετο ἔτι ταπεινότερος, τέλος εἰς τοιαύτας παραχωρήσεις ὑπεβλήθη, ὥστε κατάρθρωσε νὰ προσκτήσῃ μαθητὰς τινας.

Ἐκτοτε, προσέθηκεν ὁ Παῦλος, ὁ Φαβρώλ ἀνέλαβεν ἐλπίδας. Ἐν ἣ δύο οἰκοτροφεῖα τρίτης τάξεως τῷ ἐνεπιστεύθησαν τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς, ἐν ᾧ χρησιμεύει ὡς ἀντικείμενον ἀστέισμῶν εἰς τοὺς μαθητὰς. Μὲ αὐτὰ διατηρεῖται ὅσον δύναται, ἐδυνήθη νὰ ἐνοικιάσῃ κλειδοκῦμβαλον, ν' ἀγοράσῃ καινουργῆν τινα ὑποκάμισα ἐν συντόμῳ οἷον τὸν συνητήσαμεν, ὁ ταλαίπωρος εὕρισκει ἀρκετὴν πίστωσιν καὶ κάμνει ἀρκετὰ εὐκόλως χρέη διὰ νὰ νομιζῆται σχετικῶς πλούσιος.

Ἦκουον ἐν σιγῇ. Ἡ ἀπλῆ ἐκεῖνη ἱστορία, διηγουμένη ἀπλοῦστατα καὶ οἰκειότατα ὑπὸ τοῦ φίλου μου, μοὶ προϋξένησε λυπηρὰν ἐντύπωσιν.

— Καὶ ὅμως, ἐπανελάβεν ὁ Παῦλος μετὰ βραχείαν στιγμὴν σιγῆς, δὲν εἶνε τυχαῖος αὐτὸς ὁ παχύς! Δις ἢ τρίς μ' ἐπεσκέφθη. Ἦρχετο νὰ μοὶ κοινοποιήσῃ ὡς προέδρῳ τῆς Μουσικῆς Ἐταιρείας μελωδίας τινὰς, χορούς τινὰς τῆς φαντασίας του, ἔργα μακρῶν σχολῶν, ἅς τῷ ἄφινεν ἡ δημοσία ἀδιαφορία. Ἀφ' ἐνός μὲν περιεργίας χάριν, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἐξ ἐπιθυμίας νὰ τῷ φανῶ εὐάρεστος καὶ ὠφέλιμος, ἐνήργησα νὰ ψαλῶσιν εἰς τὰς συναυλίας μας. Τὰς ἐχειροκρότησαν, καὶ σὲ βεβαίῳ ὅτι εἶχον δίκαιον. Τούλάχιστον παρετήρησα ἐν αὐταῖς, κατὰ τὴν κρίσιν μου, ἐκτὸς τῆς βαθείας μαθήσεως τῆς ἀρμονίας καὶ τῆς σπανίας ἐπιδεξιότητος εἰς τὴν σύνθεσιν, πολλὰ διακεκριμένα μέρη, πολλὰς ἀληθῶς χαριέσσας ἐμπνεύσεις.

— Ἀλλὰ, εἶπον ἐγὼ, αἱ μερικαὶ αὐταὶ ἐπιτυχία τῆς συνθέσεως δὲν τῷ ἐχρησίμευσαν; Δὲν συνετέλεσαν, κάμνουνσαι γνωστὸν αὐτόν, εἰς τὸ νὰ βελτιώσωσι τὴν θέσιν του, νὰ τῷ προσκομίσωσι μερικὸς νέους μαθητὰς; Μάλιστα ἡ πώλησις τῶν ἔργων του. . .

— Τῶν ἔργων του! Εἶνε πολὺ πτωχὸς πόρος αὐτός. Καθὼς βλέπεις, ὅπως μουσουργῶς τις ζῆσῃ διὰ τῶν ἔργων του, τῷ χρειάζεται πλέον τι

παρὰ τὸ τάλαντον, πλέον τι παρὰ τὸ πνεῦμα, τῷ χρειάζεται τὴν τύχην, καὶ ὁ Φαβρώλ εἶνε ἐξ ἐκείνων οἵτινες δὲν ἔχουσιν. "Ὅπως καὶ σύ, ἤλπισα τοῦλάχιστον ὅτι τὰ ἰδικά σου θὰ τὸν συνίστων εἰς τὸ δημόσιον. Ἄλλά, τί τὰ θέλεις; Ὁ Φαβρώλ εἰς μάτην εἶνε διακεκρυμμένος μουσουργός, σπάνιος καλλιτέχνης, ἄριστος μουσικοδιδάσκαλος πρὸ παντὸς ἄλλου εἶνε περιεργὸν ζῶν. Μαθήματα! Ἄλλά μόνη ἡ θεὰ του τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς μαθητάς! Εἶνε ἀντικείμενον ἀντιπαθείας εἰς τὰς μητέρας, φόβου εἰς τὰς θυγατέρας, ἀστεϊσμοῦ εἰς τοὺς νέους, καὶ πολλοὶ τὸν οἰκτεροῦν ἵνα τῷ ἀνοίξωσι τὴν θύραν των. Χειροκροτοῦν εὐχαριστῶς τὰ ἔργα του, ἀλλὰ νὰ δεχθῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν των αὐτὸν τὸν ἴδιον, τὸν παχύν, τὸ τέρας Φαβρώλ! νὰ ἐμπιστευθῶσι τὸ τέκνον των, τὴν νεαράν, τὴν λιαν ἀδύνατον, τὴν λιαν νευρικὴν, τὴν προσφιλῆ των κόρην εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ σωματώδους κολοσσοῦ! "Ἐλα δά! Ποῖος ἐδύνατο νὰ τὸ σκεφθῆ; Καὶ ἔπειτα, εἶδες τὰς χεῖράς του; Προσπάθησε νὰ πείσης λοιπὸν τὸ κοινὸν ὅτι μὲ τὰς ὑπερμεγέθεις αὐτὰς χεῖρας δύναται νὰ παραδίδῃ ἐπιτυχῆ μαθήματα κλειδοκυμβάλου! Καὶ τὸ γνωρίζει καλά, ὁ δύστηνος! Γνωρίζει ὅτι ἡ εἰμαρμένη τὸν καταδιώκει, δὴλα δὴ αὐτὴ ἡ μεγάλη ἀσχημία του, ὅτι αὐτὴ εἶν' ἡ αἰτία, ἡ μόνη αἰτία ὄλων τῶν ἀηδιῶν του, ὄλων τῶν δυστυχιῶν του. Καὶ ὄντως εἶνε σκληροτάτη ἡ τύχη αὐτοῦ τοῦ ταλαιπώρου, πεπρωτισμένου εἰς ἐξάιρετον βαθμὸν ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ μουσικῆς εὐφυΐας, ἀξίου νὰ κατέχη ἐν τῇ μουσικῇ καλὴν θέσιν, ὄνομα σχεδόν, καὶ ὅστις, ἐν τῇ πάλῃ αὐτῇ ὑπὲρ καὶ κατὰ τῆς ζωῆς, αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἀδιακόπως συντριβόμενον ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ ἰδίου σώματος του. Ὅποσαι ἀπάται! Ὅποσοι ἀτελεσφόρητοι ἀγῶνες! Ὅποση βαθύτης καὶ ὀπὸση πικρίας ἀπελπισίας! Εἰς καὶ μόνος ἴσως πόρος τῷ ἔμεινε πάντοτε πιστός, μία καὶ μόνη ἀγάπη, νομίζω, τὸν συνδέει εἰσέτι μὲ τὴν ζωὴν: τὸ μέγα τετράχορδόν του.

Εἰς τὴν λέξιν ταύτην παρετήρησα τὸν φίλον μου, νομίζων σχεδὸν ὅτι ἤστειεῦετο. Καίτοι δὲν τὸ ἐπεθύμουν, ἡ ἰδέα ὅμως ὅτι δυστυχῆς τις ἠδύνατο νὰ βοηθῆται καὶ νὰ συνδέηται περισσότερον ἢ ὀλιγότερον βαθέως μὲ τὸ ἀλλόκοτον ἐκεῖνο ὄργανον, μ' ἔκαμε νὰ μειδιάσω ὀλίγον.

— Γελᾶς, μοὶ λέγει ὁ Παῦλος, ἔχεις ὅμως ἄδικον. Τὸ τετράχορδον τοῦ Φαβρώλ εἶνε τῷ ὄντι ἡ θεῖα Πρόνοια του. "Ὡ! ὄχι διότι τῷ ὀφείλει πολλοὺς μαθητάς, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ παχέα δάκτυλά του περιφέρονται εὐκόλως ἐπὶ τοῦ ὑπερμεγέθους ὄργανου. Ἐξάγει ἤχους σπανίας ἰσχύος, ἡ δὲ σύμπραξις του, οὐσα πολύτιμος δι' ὀρχήστραν, ἐνίοτε ἀρκετὰ τῷ προσεπέρισε. Καὶ ἔπειτα, σὲ βεβαιῶ ὅτι δὲν θὰ ἐγέλας ἐὰν ἔβλεπες ὑποῖα στενὴ ἀγάπη φαίνεται συνδέουσα ἀμφοτέρους!

Ὁ Φαβρώλ ἐρχόμενος ἐνταῦθα εἶχε τὸν ἀρχαῖον σύντροφόν του, ἴσως δὲ ὑπῆρξε καὶ μάρτυς τὸ τετράχορδόν του τῶν παρελθουσῶν ἀτυχιῶν του, καὶ τῶν μακρῶν θλίψεών του. Λοιπὸν, ὅταν τὸ κρατῆ μεταξύ τῶν βραχιόνων του, ὅταν περιφέρῃ ἐπὶ τῶν παλλομένων χορδῶν τὸ χορδροειδὲς καὶ κοντὸν δοξάριόν του μετὰ τινος ἀδεξιάς μερίμνης, νομίζει τις ὅτι σκιρτᾷ ὑπὸ τὰς θωπείας τοῦ κυρίου του, ὅτι ἡ βραδεῖα καὶ σοβαρὰ φωνὴ του ἀποκρίνεται. Ἀμφοτέροι τέρατα ἀμφοτέροι γελοιοὶ ἔνεκα τοῦ ὑπερμεγέθους των, νομίζει τις ὅτι, πλασθέντες ὁ μὲν διὰ τὸν δέ, τὸ ὄργανον καὶ ὁ ἄνθρωπος, εὐρίσκουσιν ἐν τῇ στενῇ ἐνώσει των καταφύγιον κατὰ τῆς εἰμαρμένης καὶ παρηγοροῦνται ἀμοιβαίως διὰ τοὺς καταδιώκοντας αὐτοὺς ἀστεϊσμούς, διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν εἰς ἡν, παρὰ τὰς ὑπηρεσίας των, τοὺς ἀφίνει ἡ ἀχαριστία τοῦ πλήθους!

"Ἦκουον ὀλονέν, μειδιῶν διὰ τὴν τελευταίαν ταύτην σκέψιν, ἀλλὰ πλέον συγκεκινημένος ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐπεθύμουν νὰ δεῖξω. Ὁ φίλος μου δὲν ἠπατήθη ὡς πρὸς αὐτὸ, διότι αἰφνης, στρεφόμενος πρὸς με:

— Ἐξ ἄπαντος, μοὶ λέγει, σ' ἐνδιαφέρει ὁ δυστυχῆς ἥρως μου! Καὶ ἀκριβῶς μέλλω νὰ ὑπάγω ὅπως τὸν ἴδω αὔριον καὶ νὰ τῷ κοινοποιήσω ὅτι ἡ Ἐταιρεία μας ἐπιθυμεῖ νὰ δώσῃ εὐεργετικὴν ὑπὲρ αὐτοῦ συναυλίαν. Θέλεις νὰ με συνοδεύσης;

Ἐδέχθην προθύμως. Ἦδη ἰσκοτείνιαζε, τὸ δὲ πλῆθος διεσκορπίζετο ὀλίγον κατ' ὀλίγον, τὸ βουλεβάρτον ἐγένετο ἔρημον, καὶ ἐπειδὴ ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ ὀμίχλη ἤρχιζε νὰ μᾶς καλύπτῃ πανταχόσε, ἐσπέυσαμεν νὰ ἐπανέλθωμεν οἴκοι.

B'.

Τὴν ἐπομένην μεταξύ τῆς πέμπτης καὶ ἕκτης ἐσπερινῆς ὥρας διηυθυνόμεθα, ὁ φίλος μου καὶ ἐγώ, πρὸς τὴν συνοικίαν εἰς ἣν ὁ Φαβρώλ κατῶκει. Πρὸ τινων ἐβδομάδων μετόκησε καὶ μετέβη, διὰ νὰ περιορίσῃ τὰς δαπάνας του, νὰ κατοικήσῃ ἐν τινι δημοσίᾳ ὁδῷ, ἀπομεμακρυσμένη τοῦ κέντρου τῆς πόλεως, ὅπου κατὰ συνέπειαν τὰ ἐνοίκια ἦσαν εὐθηνότερα. Νέαι σχεδὸν καὶ ἀρκοῦντως κομψαί, πολυτελοῦς σχετικῶς παραστήματος, αἱ πλείσται τῶν οἰκιῶν τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐδύνατο ν' ἀπατήσωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς μύωπος ὡς ἀπολαμβάνουσαι εὐπορίας τινάς, ἀλλ' ἡ ῥυπαρότης τῆς ὁδοῦ, αἱ πρὸ τῶν θυρῶν ἐπισσεωρευμέναι ἀκαθαρσίαι, τὸ κενὸν καὶ ἡ πτωχεῖα τῶν ἐργαστηρίων, τάχιστα ἀπεκάλυπτον τὴν πραγματικὴν ἀθλιότητα ἣν ἀπέκρυπτον τὰ ὠραία αὐτὰ ἐξωτερικά! Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμὸν 10 οἰκίαν. Γραῖα τις, κατοικοῦσα τὸ ἰσόγειον, ἐνησχολεῖτο νὰ τοποθετῆ εἰς τὴν ἐμπροσθέλλαν, μετὰ εὐλαβοῦς μερίμνης, λαχανικὰ καὶ ὠά τινα. Ὁ φίλος μου τὴν ἠρώτησεν:

— Ὁ κ. Φαβρώλ, παρακαλῶ;

Ἡ γραῖα ἔστρεψε βραδέως τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν παρετήρησε διὰ λυπηροῦ ὕφους:

— Μήπως τὸν μουσικὸν ποῦ ἔχει ἓνα μεγάλο βιολί; ἠρώτησε.

— Μάλιστα, κυρά!

— Τότε ἐκεῖ εἶνε. Ἀναβῆτε εἰς τὸ τρίτον πάτωμα.

Ἀνήλθομεν τὰς ξυλῖνας βαθυμῖδας, οὐσας ἀπεχθεῖς ἕνεκα τοῦ κοινοροῦ καὶ πλήρεις παντοειδῶν σκουπιδίων. Εἰς ἕκαστον πάτωμα ἤκούομεν διὰ τῶν ἡμιοιγμένων θυρῶν κραυγὰς βρεφῶν, δερμομένων παιδίων καὶ γυναῖκας ὠργισμένας καὶ βλασφημούσας. Οἱ πόδες μας προσέκρουον τῆδε κάκεισε εἰς περιπλανωμένας γαλᾶς καὶ εἰς τάπητας εἰς τὸ σκότος. Συνεσκόταζε καὶ ἐπειδὴ ἡ νύξ ἐπλησίαζε καὶ δὲν ἐβλέπομεν πλέον, ὡδηγούμεθα διὰ τοῦ στηρίγματος τῶν κιγκλιδίων.

Τέλος ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τρίτον πάτωμα. Πλεῖσται θύραι ἠνοίγοντο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλατέος ἐπιπέδου, καὶ ἐν ᾧ διεμένομεν ἀβέβαιοι, παρετήρησα ἐπὶ τινος θύρας πρᾶγμα τι οὐ τινος ἢ σχετικῆ λευκότητος διεκρίνετο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους. Ἦτο χαρτῖον. Πλησιάζω καὶ ἀναγινώσκω: *Φαβρώλ, μουσικοδιδάσκαλος*. Ὁ φίλος μου ἔκρουσεν, ἀλλὰ δὲν ἔλαβεν ἀπάντησιν. Ἐκρούσα καὶ ἐγὼ ἰσχυρότερον, ἀλλ' οὐδεμία πάλιν ἀπάντησις. Τὴν τρίτην φοράν ἦν ἔκρουσα ἢ ἐγγυὲς θύρα ἡμιοιγίστη καὶ κεφαλὴ γραίικας προέκυψε, περιέργως, διὰ τοῦ ἀνοίγματος.

— Τὸν κ. Φαβρώλ ζητεῖτε; ἠρώτησε σιγά.

— Αὐτὸν τὸν ἴδιον, καλὴ μου κυρά. Μήπως δὲν εἶν' ἐδῶ;

— Νὰ σὰς εἰπῶ καὶ καλὰ δὲν ἤξεύρω. Ὅ,τι μόνον γνωρίζω εἶνε ὅτι ἐβγήκε διὰ τὴν ὑπάγην εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν του.

Ἐμέλλομεν νὰ τὴν εὐχαριστήσωμεν διὰ τὴν πληροφορίαν ταύτην καὶ ν' ἀναχωρήσωμεν, ὅταν αὕτη προσέθηκε δισταζούσα καὶ προσπαθοῦσα νὰ μᾶς διακρίνη εἰς τὴν σιάν:

— Θὰ ἔρχεσθε ἴσως διὰ τὸν ζήτησете χρήματα;

Ὁ φίλος μου τὴν ἐξήγαγε τῆς ἀπάτης βεβαιῶν αὐτὴν ὅτι τοῦναντίον ἠρχόμεθα ἵνα παρασχωμεν εἰς τὸν Φαβρώλ σημαντικὴν ὑπηρεσίαν. Ἡ γραῖα καθυσόχασεν, ἠνοιξεν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν θύραν καὶ πλησιάσασα ἡμᾶς βραδέως βαδίζουσα:

— Θὰ σὰς εἰπῶ κάτι τι, βλέπετε, ὑπέλαβε χαμηλοφώνως σχεδὸν διὰ μυστηριώδους καὶ ἐμπιστευτικοῦ ὕφους. Δὲν θὰ σὰς εἰπῶ τίποτε κακὸν διὰ τὸν κ. Φαβρώλ, βλέπετε. Ὡ! ὄχι. Σὰς βεβαιῶ ὅτι εἶνε ἓνας χρυσὸς ἄνθρωπος, ὁ καυμένος! Ἀλλ' ἀναμεταξύ μας (ἐπειδὴ βλέπω ὅτι εἰσθε τίμιοι ἄνθρωποι θὰ σὰς τὸ εἰπῶ) μεταξύ μας, θαρρῶ πῶς δὲν τὰ πάγει καλὰ. Κάθε πρῶτὴ καὶ κάθε βράδῳ ἔρχονται κᾶτι ἄνθρωποι ἐδῶ καὶ κτυ-

ποῦν τὴν θύρα τοῦ δωματίου του, καὶ εἰς τὰ χέρια τους κρατοῦν κᾶτι χαρτιά καὶ ζητοῦν χρήματα ἀπ' αὐτὸν τὸν κακόμοιρον. Ὅπως ἐμπορεῖ τοὺς διώχει, προσπαθεῖ νὰ τοὺς κάμη νὰ ἔχουν ὑπομονήν, καὶ κάποτε κάποτε τοὺς πληρώνει μερικά. Ἀλλ' ὅλα αὐτὰ, ἐννοεῖτε, δὲν θὰ βαστάξουν πολὺ ἀκόμη, καὶ κἀνένα πρῶτ' ἂν αὐτοὶ ἔφερναν μαζύ τους καὶ τὸν δικαστικὸν κλητῆρα, δὲν θὰ ἀποροῦσα, βλέπετε, διόλου.

Ὡς βλέπετε, ἡ γυνὴ ἐκείνη ἦτο φλύαρος, ἀλλ' ὅ,τι μᾶς ἐδιηγεῖτο μᾶς ἐνδιέφερε τόσον πολὺ, ὥστε δὲν ἐσκεπτόμεθα νὰ διακοψώμεν τὴν φλυαρίαν της. Τὴν ἐπλησίασαμεν, αὐτὴ δ' ἐνθαρρυνθεῖσα ἐκ τῆς εὐμενοῦς περιεργίας μεθ' ἧς τὴν ἤκούομεν ἐφάνη ὅτι ἐλάμβανε πλεῖον ὄρεξιν διὰ νὰ ὁμιλήσῃ.

— Τὸν καυμένον! Δὲν ἔξεύρω, κύριοι, ἂν τὸν γνωρίζετε, ἀλλὰ σὰς βεβαιῶ ὅτι ἔχει μεγάλην ὄρεξιν νὰ ἐργασθῇ. Θαρρῶ ὅμως ὅτι δὲν ἔχει τόσους μαθητὰς ὅσους θὰ ἤθελε, καὶ αὐτὸ μὲ κάμνει ν' ἀπορῶ, διότι ἤκουσα ὅτι εἶνε πρώτης τάξεως μουσικός. Ἀλλὰ τί τὰ θέλετε! Εἶνε μερικοὶ ἄνθρωποι ποῦ δὲν ἔχουν διόλου τύχην! Ἐκτός τούτου μοῦ φαίνεται ὅτι τὸν νομίζουν πολὺ παχύν καὶ πολὺ ἄσχημον. Αὐτὸ μόνον ἐγὼ ἔξεύρω ὅτι ἀπ' οὐ τρέξῃ ὀλην τὴν ἡμέραν, βλέπω τὸ πῶς ἀναμύμενον εἰς τὸ δωματίόν του, καὶ τὸν ἀκούω νὰ παίξῃ ὁ καυμένος ἕως εἰς τὰς δέκα καὶ ἑνδεκα τὸ βράδῳ. Τοῦ λέγω κάποτε τὴν ἄλλην ἡμέραν: «Ἀλήθεια, κύριε Φαβρώλ, δὲν κάνετε καλὰ νὰ ἔξενετᾶτε τόσο.» Ἀλλ' αὐτὸς τίποτε, δὲν μ' ἀκούει. Καὶ νὰ ἐβλέπατε τὴν ἄλλην ἡμέραν τί γραψίματα, τί χαρτιά, τί σειραὶ εἰν' ἐπάνω ἔς τὸ τραπέζι του, θὰ ἐξεκαρδίξεσθε ἀπὸ τὰ γέλοια! Μοῦ φαίνεται, πῶς αὐτὰ δὲν τὸν κάμουν νὰ κερδίξῃ τίποτε. Καὶ εἶνε μεγάλο κῆριμα δι' ἓνα τόσο καλὸν ἄνθρωπον! Τί καλός, τί γλυκὺς ἄνθρωπος! ποτέ του δὲν παραπονεῖται! Καὶ ἔπειτα, μοῦ φαίνεται, ὅτι δι' ἓναν ἄνθρωπον καλοενδυμένον ὡσὰν αὐτὸν ἢ ἀνέχεια θὰ ἦνε σκληρότερον πρᾶγμα παρὰ εἰς ἡμᾶς τοὺς πτωχοὺς ἐργάτας, οἱ ὁποῖοι τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς ἔχομε συνειθίσῃ εἰς αὐτὴν. Ὡστε κάμμία φορά, νὰ ἰδῆτε, συλλογίζομαι ὅτι ἄς λέγουν ὅ,τι θέλουν: οἱ μεγαλείτεροι ἀπὸ μᾶς δὲν εἶνε εὐτυχέστεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους!

Ἡ σοβαρὰ καὶ φιλοσοφικὴ αὕτη σκέψις θὰ ἐφάνη ἴσως ἀρκετὸς ἐπίλογος εἰς τὴν γυναῖκα ἐκείνην, διότι ἐσιώπησεν. Ἡμεῖς δὲ ἀπ' οὐ ἐπεδοκιμάσαμεν διὰ κινήσεως τῆς κεφαλῆς τὴν ἀναμφισβήτητον ὀρθότητά ταύτης, ἠτοιμάσθημεν νὰ κατέλθωμεν. Μόνον ὁ φίλος μου εἶπεν ὅτι ἐπειδὴ ὁ Φαβρώλ δὲν εὐρίσκειτο εἰς τὸ δωματίόν του, ἠθέλομεν ἐπανέλθῃ λιαν προσεχῶς. Εἶχομεν ἤδη θέσῃ τὸν πόδα ἐπὶ τῆς κλίμακος, ὅτε ἡ γραῖα ἐφάνη ὡσεὶ νὰ ἐσκεπτετο, καὶ μετὰ βρα-

χειαν στιγμὴν δισταγμοῦ μᾶς ἐκάλεσε πάλιν καὶ μᾶς εἶπε·

— Συγχωρήσατέ με ἀλλὰ θὰ σᾶς εἶπω κάτι τι. Μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ κ. Φαβρώλ δὲν θέλει καὶ πολὺ νὰ ἔρχωνται νὰ τὸν βλέπουν ἐδῶ, ἐπειδὴ, βλέπετε, δὲν εἶνε καὶ ὄρατον τὸ δωμάτιόν του· ἔχει ὁ καὶμένος κάτι ἔπιπλα, ἐλεεινά! Καὶ ἕνας ἐργάτης ἄνθρωπος σᾶς ὀρκίζομαι δὲν θὰ τὰ ἤθελε. Καὶ αὐτὰ, βλέπετε, εἰς μίαν ἀταξίαν, Παναγία μου! Φαντασθῆτε ὅτι αὐτὸς μοναχὸς τοῦ στρώ- νου τὸ κρεβάτι του καὶ συγυρίζει τὸ δωμάτιό του καὶ ὅλα! Συλλογισθῆτε ἂν κάμνει τίποτε ἕνας τόσον παχὺς ἄνθρωπος, τόσον χονδρὸς ὥστε δὲν εἰμπορεῖ οὔτε νὰ κινηθῆ, χωρὶς νὰ συλλογι- σθοῦμε ἂν ἔχη κηλόας καιρόν! Κάμμία φορὰ τοῦ λέγω: «Καλὲ δὲν παίρνετε κάμμιὰ γυναῖκα νὰ σᾶς συγυρίζη, κ. Φαβρώλ! τότε θὰ εἰσθε περισ- σότερον ἤσυχος!» Ἀλλὰ μοῦ λέγει ὅτι ἡ γυναῖκα κοστίζει ἀκριθὰ καὶ ὅτι δὲν ἔχει χρήματα. Ἐγὼ ὅμως ἐπειδὴ κάμνω καὶ αὐτὴν τὴν δουλειά, κάμμιαν ἡμέραν ὅταν συγυρίσω τὸ δωμάτιό μου, ἐμβαίνω σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ ἰδιό μου καὶ τοῦ σκου- πίζω, τοῦ συγυρίζω, τοῦ σφογγαρίζω, τοῦ ἀναι- βάζω νερό, ὅ,τι ἔμπορῶ τέλος πάντων, διότι, μοῦ φαίνεται, ὅτι εἶνε καλὸ νὰ βοηθῆ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, δὲν εἶν' ἔτσι; Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν τοῦ ἀρέσουν αὐτὰ ποῦ τοῦ κάμνω. Τότε, ἐννοεῖτε, δὲν ἔμπορῶ νὰ πηγαίνω εἰς τὸ δωμά- τιό του ὅπως θέλω, ὥστε τὸ δωμάτιό του εἶνε πάντοτε ἄνω κάτω! Ἐὰν τὰ ἐμάθαιναν αὐτὰ, θὰ ἐθύμωνε καὶ δι' αὐτὸ δὲν θέλει νὰ ἔρχωνται, μοῦ φαίνεται, νὰ τὸν βλέπουν ἐδῶ.

Ὁ φίλος μου μ' ἔθεώρησε μὲ ἀμύχανον ὀλίγον ὄφρος. Ἡ καλὴ ἐκείνη γραῖα τὸ παρετήρησε καὶ μᾶς εἶπεν:

— Ἄν ἠθέλετε, κάτι ἔμπορῶσε νὰ γείνη. Ὁ κ. Φαβρώλ θὰ εἶνε τώρα εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν του. Θὰ σᾶς δώσω τὴν διεύθυνσίν του καὶ μοῦ φαί- νεται πῶς θὰ τὸν εὐρήτε ἐκεῖ.

Ἡ ἀπλοϊκὴ πρότασις τῆς γυναικὸς ἐκείνης μᾶς ἤρρεσεν. Ὁ φίλος μου ἔλαβε τὴν περὶ οὗ ὁ λόγος διεύθυνσιν, καὶ σιωπηλῶς κατήλθομεν ψη- λαφητὶ τὴν ἐπι σκοτεινότεραν γενομένην κλίμακα. Μόλις εὐρέθημεν εἰς τὴν ὁδὸν καὶ ὡς ἐξ ὀρμεμ- φύτου ἔθεωρήσαμεν ἀλλήλους. Εἰς τὴν ἀμυδρὰν λάμπιν τοῦ ἀεριοφωτὸς παρετήρησα ὅτι ἡ φυσιο- γνωμία τοῦ φίλου μου Παύλου ἔφερεν ἐντετυπω- μένον βαθύ αἴσθημα οἴκτου.

— Καὶ λοιπόν; μοι εἶπεν ἀπλῶς.

Ἐσιώπων, διότι ἡ καρδιά μου ἦτο λίαν συν- εσφιγμένη ἵνα δυναθῶ ν' ἀποκριθῶ. Ἡ ἰδέα ἦν εἶχον πρότερον περὶ τῆς θλιβερᾶς θέσεως τοῦ Φα- βρώλ ἦτο μηδαμινὴ πρὸ τῆς οἰκτρᾶς εἰκόνας, ἣν μᾶς ἔκαμεν, ἐν τῇ ἀπλοϊκῇ καὶ εἰλικρινεῖ ὀμιλίᾳ τῆς, ἡ γραῖα γείτων του. Ἐπομένως χωρὶς νὰ

τὸ ἐνοησώμεν ἀφικόμεθα πρὸ τοῦ ξενοδοχείου βεβυθισμένοι εἰς βαθείας ἕκαστος σκέψεις.

Τὸ ξενοδοχεῖον τοῦτο ἦτο ἐκ τῶν ὄλως μετριῶν ἐκείνων, ἔνθα καθ' ἑκάστην ἐσπέραν δεκαπεντὰς ὑπαλλήλων, γραφεῖς συμβολαιογράφων καὶ μικροὶ ἐμποροῦπάλληλοι μεταβαίνουσιν ἵνα εὐρωσι συν- διαλεγόμενοι εἰς τὰς συσσιτίους τραπέζας ἀνα- ψυχὴν ἐκ τῆς ὀκταώρου ἢ δεκαώρου ἀφώνου ἐρ- γασίας αὐτῶν καὶ νὰ ἐμπιστευθῶσι τὸν στόμαχον αὐτῶν εἰς πλήρες ἀνησύχων ἀποκρύφων μαγει- ρεῖον καὶ εἰς οἶνον οὐδεμίαν ὠφέλειαν προξενούντα. Ἐπὶ τῆς θύρας τῆς εἰσόδου αἱ λέξεις: *Συσσιτιος τράπεζα* ἀνεγινώσκοντο γεγραμμένοι διὰ μεγάλων ἐρυθρῶν γραμμάτων. Δεξιόθεν ἐπὶ τῶν ὑάλων τῶν παραθύρων: *Γεύματα πρὸς ἐν φράγκον καὶ πεντήκοτα λεπτά*. Ἀριστερόθεν: *Προγεύματα πρὸς ἐν φράγκον*. Ὀλίγαι διατετηρημένοι στα- φυλαί, τρία ἢ τέσσαρα σεσηπῶτα ἀπίδια ἐντὸς πινακίου καὶ ἄπαχον ἐψημένον ὀρνίθιον, τοποθε- τημένα παρὰ τὴν εἴσοδον μετὰ τελείας τέχνης, ἐχρησίμευον ὡς δειγμάτια.

Ἡνοῖζαμεν. Ὠχροὶ τινες καὶ ἰσχυροὶ πελάται καθήμενοι τῆδε κάκεισε πρὸ τῶν ἀκαλύπτων μαρμαρίνων τραπέζων ἔτρωγον. Δεξιὰ τῶ εἰσόντι παχεῖα ἐρυθροπάρειος γυνή, βεβαίωτατα ἡ ξενο- δόχος, ἦτο ἐνθρονισμένη ὀπισθεν μεγάλης τρα- πέζης μὲ ὕψος ἀναπαυομένης μεγαλειότητος.

— Ὁ κ. Φαβρώλ ἐδῶ εἶνε; τὴν ἠρώτησεν ὁ Παῦλος μετὰ σεβασμοῦ.

— Μάλιστα, κύριε.

— Εἶνε δυνατὸν νὰ τῷ ὀμιλήσω;

— Εὐθὺς, κύριε, πηγαίνω νὰ τὸν φωνάξω.

Κατήλθε σοβαρῶς καὶ διηυθύνθη μὲ βραδέα βήματα πρὸς αἴθουσαν, ἧς ἡ θύρα ἔκειτο εἰς τὸ βάθος καὶ ὅθεν ἤκούετο συγκεχυμένος θόρυθος γελῶτων, λόγων, ποτηρίων καὶ κινουμένων πι- νακίων.

— Κύριε Φαβρώλ! ἐφώναξεν ἰσταμένη ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ, σᾶς ζητοῦν.

— Ποῖος μὲ ζητεῖ; ἀπεκριθὴ παρευθὺς βαρεῖα ὑπόκωφος φωνὴ ἀνησυχῶς πῶς.

— Δὲν εἰξεύρω. Κάτι κύριοι.

Ἐγένετο ὀλίγη σιγὴ πρὸς στιγμὴν ἐντὸς τῆς αἴθουσας, εἶτα ἤκούσθη κρότος κινουμένων ἐδρῶν, βήματά τινα βαρεὰ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ὁ πα- χὺς Φαβρώλ ἐφάνη εἰς τὴν θύραν μὲ ἐρυθρὸν τὸ πρόσωπον κεχρωματισμένον ἐκ τῆς θερμότητος τοῦ ἀεριοφωτὸς καὶ τῆς ἀνυπομόνου ζέσεως τῆς ἀπορροφήσεως, μὲ τὸ μᾶκτρον ὑπὸ τὸν βρα- χίονα, μασσῶν εἰσέτι καὶ ἀναζητῶν διὰ τοῦ βλέμματός. Ἐπειδὴ εἴχομεν μείνει ὄρθιοι, παρε- τήρησεν εὐθὺς τὸν φίλον μου, τὸ δὲ πρόσωπόν του ἠθρίασε πάλιν καὶ ἀστραπὴ ἐκπλήξεως καὶ εὐχαριστήσεως ἐφάνη ὅτι διεπέρα αὐτό.

— Φίλτατε Φαβρώλ, τῷ εἶπεν ὁ Παῦλος τεί- νων αὐτῷ φιλικῶς τὴν χεῖρα, σοὶ παρουσιάζω

τόν κ. Ε... , στενόν μου φίλον, πρὸς ὃν ὠμίλησα περὶ σοῦ καὶ ὅστις ἐπιθυμῆι νὰ σὲ γνωρίσῃ.

Ἐπεκλήθη ὀλίγον. Ἐκεῖνος συγκεχυμένος ἠρθρίασε πάλιν ἐὰν ἦτο δυνατόν, ἐχαιρέτισε δυσκόλως καὶ ἐπρόφερε συγκεχυμένας τινὰς λέξεις. Εἶτα ὁ Παῦλος ἐκάθησεν εἰς τινὰ τράπεζαν, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἡμεῖς ἐπίσης ἐπράξαμεν.

— Ἐγὼ νὰ σὰς ζητήσω μίαν ἄδειαν, προσέθηκε. Πιστεύω ὅτι εἴμεθα πολὺ καλοὶ φίλοι, ὥστε νὰ μὴ μοι τὴν ἀρνηθῆτε.

Ὁ Φαβρῶλ ἐποίησε καταφατικὸν σημεῖον.

— Ἴδου περὶ τίνος πρόκειται. Πρὸ πολλοῦ ἢ ὑπ' ἐμοῦ προεδρευομένη Ἑταιρία πιστεύει ἐαυτὴν ὡς ὑποχρεωμένην πρὸς ὑμᾶς. Καὶ ἔχει δίκαιον, διότι εἰς τὰς συνθέσεις σας ὀφείλει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μέρος τῶν ἐπιτυχιῶν τῆς. Καιρὸς νὰ σὰς ἀποδείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς. Δι' αὐτὴν τοῦτο θὰ εἶνε χρέος ὅπερ ἀποτίνει, καὶ οὐδὲν ἄλλο καλλίτερον θὰ ἦ δυνατόν νὰ πράξῃ, πιστεύω, παρὰ δίδουσα ὑπὲρ ὅσων συναυλίαν καθ' ἣν θὰ ἐκτελέσῃ τὰ ἔργα σας. Ἴδου ποῖαν ἐν ὀνόματι αὐτῆς σὰς ζητῶ ἄδειαν. Μοι τὴν παραχωρεῖτε;

Εἰς τὴν λέξιν χρέος ὁ Φαβρῶλ ἐγένετο πορφυροῦς, ἀλλ' ὁ τόσον ἀπλοῦς, τόσον φυσικὸς τόνος καὶ πρὸ πάντων ὁ τελευταῖος λόγος τοῦ φίλου μου παρευθῆς τὸν καθησύχασεν. Τὸ πρόσωπόν του ἐξεχειλίξεν ἐξ εὐγνωμοσύνης καὶ συνεσταλμένος, δυσκολευόμενος ἐκ τοῦ τόνου του, ἄλλως δὲ μὴ ὦν ῥήτωρ, ἐφέλλιξε.

— Λοιπὸν, τῷ εἶπεν ὁ Παῦλος ἀποτόμως ἵνα θέσῃ πέρασ εἰς τὴν στενοχωρίαν, ἐμείναμεν σύμφωνοι. Δὲν εἶν' ἀνάγκη νὰ μᾶς εὐχαριστήσητε, δι' ἡμᾶς εἶν' εὐχαρίστησις αὐτό.

Ὁ Φαβρῶλ ἐφέλλιξε πάλιν, ἀλλ' ἡ φυσιογνωμία του ὠμίλει ἀντ' αὐτοῦ. Οἱ μικροὶ κυανοὶ ὀφθαλμοὶ του, κεκαλυμμένοι συνήθως ὑπὸ βαθείας μελαγχολίας, ἀπήστραπτον. Ἡ χαρὰ ἐξεργήγνυτο καθωραίζουσα καὶ μεταμορφώουσα τὴν ἀσχημίαν του, χαρὰ συγμνηστικὴ, χαρὰ ἐγκαταλειμμένου δυστυχχοῦ ὄντος, πεποτισμένου ὑπὸ χλευασμοῦ καὶ περιφρονήσεως, παιγνίου τῶν ἀνθρώπων, ἐκτρώματος τῆς τύχης, οὐτινος ἢ ψυχῆ φωτίζεται ὑπὸ θερμῆς ἀκτίνος συμπαθείας.

Ἐν ᾧ ἐμέλλομεν νὰ ἐξέλθωμεν ἡ ξενοδόχος μᾶς ἐσταμάτησεν ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας.

— Γνωρίζετε τὸν κ. Φαβρῶλ; μᾶς ἠρώτησε χαμηλοφώνως μὲ περιποιητικὸν μειδίαμα.

— Ναί, κυρία.

Ἐδίσταζε καὶ μειδιῶσα πάντοτε:

— Ἐπειδὴ... ἐπειδὴ, εἶπε τέλος, εἶνε πολὺς καιρὸς ποῦ δὲν ἐπλήρωσε. Καὶ ἐκτός τούτου, τρώγει τόσον! Σὰς βεβαιῶ, ὅτι δὲν εἶνε πελάτης διὰ κέρδος. Καὶ τότε ἐνοεῖτε ὅτι ἐὰν δὲν πληρῶνῃ...

Ὁ Παῦλος ἐνόησε καὶ εἶπε:

— Θὰ σὰς πληρώσῃ, ἐγὼ σὰς τὸ ὑπόσχομαι. Καὶ σὰς χρεωστῆι πολλά;

— Τριῶν μηνῶν περίπου γεύματα.

— Δὲν προγευματίζει λοιπὸν;

— Ὅχι. Φαίνεται ὅτι τὸ μεσημέρι τρώγει εἰς τὸ σπιτί του.

Τὶ φαγητὸν ἐδύνατο νὰ κάμνῃ ὁ δύστηνος οὐτός Φαβρῶλ εἰς τὸ δωμάτιόν του; Καὶ διατί ἄρα, ἐν ᾧ ἔτρωγε τὴν μεσημβρίαν παρ' αὐτῷ, εἴπεινα πάντοτε τόσον πολὺ τὸ ἐσπέρας;

(Ἐπετα: τὸ τέλος).

Γ. Α. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

Μέγεθος καὶ ἡλικία

ΤῶΝ ΓΗΡΑΙΟΤΕΡΩΝ ΔΕΝΔΡΩΝ

Τὰ παμμεγέθη καὶ γηραιὰ δένδρα δύναται τις νὰ καλέσῃ ἀρχαιότητος τῆς φύσεως· ἀλλ' αἱ ζῶσαι αὐταὶ ἀρχαιότητες προξενοῦσιν εἰς τὸν θεατὴν ἐκπλήξιν καὶ σεβασμὸν ἀνώτερον ἐκείνου, ὃν ἐμπνέει τὸ Κολοσσαῖον τῆς Ρώμης· διότι τὸ μέγιστον δένδρον δὲν εἶνε ἄθροισμα λίθων καὶ στηλῶν μέγα ἢ μικρὸν, χειροποίητον ἐκ παρελθούσης γενεᾶς ἀνθρώπων, ἀλλὰ κολοσσὸς ζῶν, ἐπιβάλλων σέβας εἰς τὸν ὄρωντα· τὸ ἀρχαῖον μνημεῖον, ὅσῃν δόξαν καὶ ἂν περιεβλήθη ὅτε ἤκμαζε, φαίνεται καταβληθὲν ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ δεικνύει τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ τὸ γιγάντειον δένδρον εἶνε ζῶσα εἰκὼν τῆς παντοδυναμίας καὶ θαυμασιουργίας τῆς φύσεως. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πάντες οἱ λαοὶ ἀπέδωκαν εἰς τὰ κολοσσαῖα δένδρα σεβασμὸν ἴσον πρὸς τὴν λατρείαν. Ἄλλ' ἄς ἔλθωμεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν γηραιῶν δένδρων, τῶν Μαθουσαλῶν τούτων τοῦ φυτικῆ βασιλείου.

Ἐκ τῶν δένδρων τῆς Εὐρώπης τὸ γένος τῆς φιλύρας φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ μακροβιώτερον καὶ τὸ ἔχον μεγαλείτερον κορμόν. Ἐν Γερμανίᾳ ἀναφέρεται ἡ περιφημὸς φιλύρα τοῦ Νέουσταδ, εὐρισκομένη ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Βυρτεμβέργης. Ἡ περιφέρεια τῆς κόμης τοῦ δένδρου τούτου εἶνε ἑκατὸν τριάκοντα τριῶν γαλλικῶν μέτρων, αἱ δὲ διακλαδώσεις αὐτοῦ στηρίζονται ἐπὶ 106 λιθίνων στηλῶν, ἐξ ὧν αἱ μὲν δύο πρόσθια φέρουσι τὰ οἰκόσημα τοῦ δουκὸς Χριστοφόρου τῆς Βυρτεμβέργης καὶ ἡμερομηνίαν 1558, ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν στηλῶν ἀναγινώσκονται τὰ ὀνόματα πολλῶν ἄλλων ἰδρυσάντων αὐτάς. Τρεῖς αἰῶνες λοιπὸν καὶ δέκα ὀκτῶ ἔτη παρῆλθον μόνον ἐκ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν συμπαθῶν πρὸς τὴν γιγαντώδη ἀνάπτυξιν τῆς φιλύρας ταύτης ὁ δουξ τῆς Βυρτεμβέργης ἔκτισε τὰς δύο πρόσθιας λιθίνας στήλας, ὅπως στηρίξῃ τοὺς μακροὺς καὶ βαρυστάτους κλάδους αὐτῆς.

Ἡ γηραιότερα φιλύρα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ φι-